

PHÁT HUY VAI TRÒ MÔI TRƯỜNG VĂN HÓA TRONG QUẢN LÝ CÁC MỐI QUAN HỆ XÃ HỘI CỦA QUÂN NHÂN TRONG QUÂN ĐỘI NHÂN DÂN VIỆT NAM

Trần Tiến Dũng

Trưởng Sĩ quan Chính trị - Bộ Quốc phòng

Email: vuminhthanhk3@gmail.com

Tóm tắt: Môi trường văn hoá có vai trò quan trọng đối với quản lý các mối quan hệ xã hội của mỗi quân nhân. Đó là hệ thống những thiết chế, quy định, chế độ và dư luận trong tập thể đơn vị để điều chỉnh thái độ, hành vi của quân nhân. Bài viết tập trung làm rõ vai trò của môi trường văn hoá, trên cơ sở đó đánh giá thực trạng phát huy vai trò môi trường văn hoá và đề xuất giải pháp phát huy vai trò môi trường văn hoá trong quản lý các mối quan hệ xã hội của quân nhân hiện nay.

Từ khóa: Môi trường văn hoá, quan hệ xã hội, quân nhân

Nhận bài: 02/01/2022; Phản biện: 07/01/2022; Duyệt đăng: 10/01/2022

1. Mở đầu

Môi trường văn hóa trong quân đội là toàn bộ các giá trị vật chất và tinh thần hợp thành một chỉnh thể trong không gian và thời gian xác định, tác động đến quá trình hình thành, nuôi dưỡng và hoàn thiện những phẩm chất văn hóa của quân nhân; có vai trò đặc biệt quan trọng trong việc xây dựng, hoàn thiện nhân cách người quân nhân cách mạng. Chính trong môi trường văn hóa mà mỗi cán bộ, chiến sĩ, bằng hoạt động thực tiễn xã hội, tiếp nhận các giá trị văn hóa quân đội để phát triển, hoàn thiện phẩm chất, nhân cách. Thực tế cho thấy, môi trường văn hóa quân đội tốt đẹp, lành mạnh sẽ là nhân tố thuận lợi để giáo dục, bồi dưỡng, phát triển nhân cách người quân nhân cách mạng, xây đắp nên tình đồng chí, đồng đội cao cả; vừa tạo ra động lực động viên, thúc đẩy cán bộ, chiến sĩ rèn luyện, phấn đấu vươn lên, khắc phục mọi khó khăn; đồng thời, trực tiếp góp phần nâng cao chất lượng huấn luyện, sẵn sàng chiến đấu, xây dựng đơn vị vững mạnh toàn diện, hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ được giao.

2. Vai trò của việc xây dựng môi trường văn hoá trong quản lý các mối quan hệ xã hội của quân nhân

Môi trường văn hóa trong sạch, lành mạnh là bức tường thành vững chắc vô hiệu hóa sự tấn công của những yếu tố phản văn hóa, bảo vệ “trận địa” tư tưởng văn hóa của Đảng trong môi trường quân đội. Vì vậy, xây dựng môi trường văn hóa quân đội là vấn đề cơ bản và cấp thiết trong sự nghiệp xây dựng Quân đội nhân dân Việt Nam hiện nay. Đây chính là quá trình xây dựng các nhân tố cấu thành môi trường văn hóa trong quân đội, với việc bồi đắp các phẩm chất chính trị, đạo đức tốt đẹp; mối quan hệ đoàn kết, hài hòa giữa cán

bộ, chiến sĩ trong đơn vị; xây dựng cảnh quan môi trường sạch, đẹp...

Xây dựng môi trường văn hóa và quản lý các mối quan hệ xã hội của quân nhân luôn gắn bó chặt chẽ, khăng khít với nhau. Trong đó, xây dựng các mối quan hệ xã hội trong đơn vị đúng mực là nội dung quan trọng, góp phần giải quyết hài hòa, đúng mực các mối quan hệ xã hội ở đơn vị, tạo ra tâm lý phấn khởi, tự tin, đoàn kết trong đơn vị. Tạo điều kiện cho cán bộ, chiến sĩ vượt qua khó khăn, thử thách để hoàn thành tốt nhiệm vụ. Ở mỗi đơn vị, các mối quan hệ diễn ra rất phong phú, đa dạng trong học tập, công tác, huấn luyện, chiến đấu... Nếu mỗi người không nhạy bén, tế nhị trong cuộc sống sẽ dẫn đến những mâu thuẫn đáng tiếc xảy ra. Do vậy, việc giải quyết hài hòa các mối quan hệ sẽ tạo ra môi trường đầm ấm, tình nghĩa. Các mối quan hệ trong sáng được biểu hiện ở ý thức, thái độ, cách thức giải quyết các mối quan hệ, sự mẫu mực về đạo đức, lối sống, cách sống và tác phong làm việc; ở sự ân cần, chu đáo, tế nhị, lịch thiệp, khiêm nhường, nhẫn nại, đại lượng, khoan dung trong ứng xử, giao tiếp của các quân nhân. Giải quyết tốt, hài hòa các mối quan hệ trong đơn vị, sẽ tạo ra tinh thần đoàn kết trong từng tổ chức, tâm lý phấn khởi, tự tin giúp cho cán bộ, chiến sĩ vượt lên chính mình, tạo điều kiện cho đồng chí, đồng đội cùng vượt qua mọi khó khăn, thử thách để hoàn thành tốt nhiệm vụ. Xây dựng mối quan hệ bình đẳng luôn tôn trọng, thương yêu giúp đỡ lẫn nhau trong đơn vị, đơn vị không có biểu hiện gia trưởng, quân phiệt, độc đoán, chuyên quyền. Cán bộ, chiến sĩ có ý thức tổ chức kỷ luật cao, tự giác chấp hành nghiêm các qui định, chế độ, nề nếp; đơn vị có nếp sống chính quy tốt. Đơn vị có dư luận tập thể tích cực, ủng hộ cái đúng, cái tiến bộ, mạnh dạn đấu tranh phê phán cái

sai, cái tiêu cực nảy sinh trong đơn vị. Trong giao tiếp, ứng xử mọi cán bộ, chiến sĩ luôn chân thành, cởi mở, văn minh, lịch sự.

Mối quan hệ giữa cán bộ, chiến sĩ có tốt đẹp thì mới tạo nên môi trường văn hóa tốt đẹp. Mối quan hệ này có ảnh hưởng mạnh mẽ tới các hoạt động chung của đơn vị. Một tập thể có mối quan hệ thuận hòa, với những tình cảm tích cực, dựa trên cơ sở mục tiêu, nhiệm vụ chung sẽ góp phần tăng cường đoàn kết trong đơn vị, tạo điều kiện thuận lợi cho sự phát triển nhân cách, năng lực của cán bộ, chiến sĩ. Trái lại, một đơn vị mà thiếu sự đoàn kết trong mối quan hệ giữa các cán bộ, chiến sĩ sẽ tạo ra tâm trạng tiêu cực, dẫn đến quân nhân ít gắn bó với tập thể, ít có sự quan tâm giúp đỡ lẫn nhau, nảy sinh nhiều mâu thuẫn nội bộ. Do đó, cần hướng mọi người xây dựng mối quan hệ, tình đồng chí đoàn kết, gắn bó, nhân văn, giúp nhau cùng tiến bộ. Trong quá trình này, cần chú ý đấu tranh khắc phục hiện tượng “trung bình chủ nghĩa” trong sinh hoạt, công tác của cán bộ, chiến sĩ và tư tưởng “quan liêu, độc đoán, gia trưởng” trong lãnh đạo, chỉ huy đơn vị. Cần phát huy tính dân chủ trong các hoạt động của đơn vị, mọi người đều được bày tỏ ý kiến; tôn trọng và bảo vệ cái đúng, cái tốt, cái đẹp. Đó là tình thương yêu đồng chí, đồng đội, là kỷ luật nghiêm minh và tự giác, tác phong chính quy, là “tình quân dân cá nước” trong chiến tranh cũng như trong hòa bình đã trở thành nhân cách của người quân nhân cách mạng.

3. Một số biện pháp phát huy vai trò của môi trường văn hóa trong quản lý các mối quan hệ xã hội của quân nhân

3.1. Thường xuyên giáo dục nâng cao nhận thức, trách nhiệm cho cán bộ, chiến sĩ về xây dựng môi trường văn hoá

Ở đơn vị cán bộ, chiến sĩ với tư cách là chủ thể sáng tạo và hưởng thụ môi trường văn hoá. Làm tốt công tác giáo dục nâng cao nhận thức về xây dựng môi trường văn hoá sẽ định hướng rõ nhận thức và hành động cho cán bộ, chiến sĩ tạo cơ sở để có thái độ, động cơ đúng đắn, xây dựng ý chí, quyết tâm, trách nhiệm cao trong xây dựng môi trường văn hoá. Bởi vì, nhận thức giữ vai trò quan trọng trong định hướng và chỉ đạo hoạt động của con người.

Xây dựng môi trường văn hoá chính là xây dựng con người, là vấn đề chiến lược phát triển chung của toàn xã hội, là trách nhiệm của toàn Đảng, toàn dân và toàn quân. Đối với đơn vị, trách nhiệm đó thuộc về mọi cán bộ, chiến sĩ trong đơn vị, nhưng trước hết thuộc về

đội ngũ cán bộ, đảng viên. Do vậy, cần giáo dục cho mọi cán bộ, chiến sĩ nắm vững và vận dụng đúng đắn, sáng tạo những quan điểm, chủ trương, phương hướng của Đảng về xây dựng môi trường văn hóa “Các cấp, các ngành phải nhận thức đầy đủ và thực hiện có kết quả mục tiêu: xây dựng nền văn hóa và con người Việt Nam phát triển toàn diện, hướng đến chân - thiện - mỹ, thấm nhuần tinh thần dân tộc, nhân văn, dân chủ và khoa học. Văn hóa thực sự trở thành nền tảng tinh thần vững chắc của xã hội, là sức mạnh nội sinh quan trọng bảo đảm sự phát triển bền vững và bảo vệ vững chắc Tổ quốc vì mục tiêu “dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh” (1).

Giáo dục cho cán bộ, chiến sĩ nắm chắc mục đích, ý nghĩa, yêu cầu, tiêu chuẩn và những nội dung xây dựng cụ thể, là cơ sở, nền tảng hình thành, củng cố ý thức, trách nhiệm, khi tham gia xây dựng môi trường văn hoá ở đơn vị. Giáo dục Hiến pháp, pháp luật của Nhà nước, điều lệnh, điều lệ của quân đội để cán bộ, chiến sĩ thấy rõ trách nhiệm, quyền hạn của cá nhân, chủ động điều chỉnh mọi hành vi, trong giải quyết các mối quan hệ xã hội theo đúng chuẩn mực. Giáo dục truyền thống văn hóa tốt đẹp của dân tộc, của Đảng, Nhà nước, Chính phủ, của quân đội, của đơn vị, trách nhiệm của quân nhân trong giữ gìn và phát huy những giá trị truyền thống tốt đẹp trong điều kiện mới. Giáo dục những nguyên tắc, chuẩn mực đạo đức cách mạng, lối sống mới cho cán bộ, chiến sĩ phấn đấu tu dưỡng, rèn luyện hoàn thiện và phát triển nhân cách người quân nhân cách mạng. Ngoài ra, cần thường xuyên phân tích về âm mưu, thủ đoạn tinh vi, xảo quyệt của các thế lực thù địch chống phá cách mạng, quân đội để cán bộ, chiến sĩ nêu cao tinh thần cảnh giác cách mạng, biết tham gia, ngăn chặn và tiến công có hiệu quả trước mọi sự phá hoại của kẻ địch, giữ môi trường văn hoá ở đơn vị trong sạch, lành mạnh. Kết hợp giữa giáo dục chính trị theo quy định cho các đối tượng với tổ chức các hoạt động văn hoá, văn nghệ, bảng tin, panô, áp phích. Tổ chức các hoạt động thể dục, thể thao; các hoạt động trong ngày nghỉ, giờ nghỉ; hoạt động nhân ngày truyền thống, nhân các sự kiện chính trị quan trọng trong nước và thế giới; sự phối hợp hoạt động giữa chi đoàn, hội đồng quân nhân và các tổ chức được biến chế trong đơn vị cùng tham gia giáo dục. Đồng thời, đấu tranh đẩy lùi cái xấu, cái ác, cái thấp hèn ảnh hưởng đến sự tha hóa phẩm chất quân nhân, ngăn chặn đẩy lùi sự xuống cấp của đạo đức, khắc phục những thói quen, tác phong lạc hậu, hạn chế của cán bộ, chiến sĩ.

3.2. Phát huy vai trò của các tổ chức, lực lượng trong xây dựng môi trường văn hoá

Đối với tổ chức đảng

Là hạt nhân lãnh đạo mọi mặt ở đơn vị, chịu trách nhiệm trước hết về kết quả hoàn thành nhiệm vụ chính trị của đơn vị, trong đó có xây dựng môi trường văn hoá. Do vậy, tăng cường sự lãnh đạo, chỉ đạo của chi ủy, chi bộ đối với việc xây dựng môi trường văn hoá, coi đây là một trong những nội dung quan trọng trong sự lãnh đạo toàn diện của đơn vị. Lãnh đạo xây dựng môi trường văn hoá phải nằm trong tổng thể chặt chẽ với thực hiện các nhiệm vụ khác của đơn vị.

Tùy tình hình cụ thể của đơn vị, chi bộ có thể ra nghị quyết chuyên đề hoặc một nội dung trong nghị quyết thường kỳ về xây dựng môi trường văn hoá. Trên cơ sở quán triệt sâu sắc các quan điểm của Đảng, chỉ thị, hướng dẫn của Tổng cục Chính trị và căn cứ điều kiện cụ thể của đơn vị, đề ra chủ trương, biện pháp lãnh đạo sát đúng, chỉ tiêu hoá các mục tiêu, nội dung xây dựng môi trường văn hoá để đơn vị thực hiện. Sau khi có Nghị quyết, cần quán triệt đầy đủ, chỉ đạo phối hợp thống nhất giữa các tổ chức, các lực lượng để thực hiện thắng lợi chủ trương, biện pháp đề ra.

Thường xuyên bám sát hoạt động của đơn vị và yêu cầu, nội dung xây dựng môi trường văn hoá để kịp thời định hướng, đôn đốc hướng dẫn các bộ phận, các lực lượng thực hiện Nghị quyết và kế hoạch đã xác định. Phát huy vai trò tiên phong gương mẫu của cán bộ, đảng viên trong quá trình xây dựng môi trường văn hoá, tránh tình trạng buông lỏng lãnh đạo, thiếu kiểm tra, hướng dẫn, chỉ đạo hoặc khoán trắng cho đơn vị và cơ quan nghiệp vụ... Chú trọng gắn xây dựng môi trường văn hoá với tiêu chuẩn xây dựng chi bộ trong sạch vững mạnh, đơn vị vững mạnh toàn diện và phân tích, bình xét, phân loại cán bộ, đảng viên.

Đối với tổ chức chỉ huy

Là trung tâm điều hành và tổ chức thực hiện các nhiệm vụ ở đơn vị, phải nêu cao vai trò trách nhiệm trong xây dựng môi trường văn hoá. Cán bộ chỉ huy đơn vị phải là người nhiệt tình, trách nhiệm gắn bó với phong trào, biết kết hợp tình quyết đoán cao với tác phong dân chủ, biết lắng nghe ý kiến của quần chúng, thương yêu, quan tâm đến cán bộ, chiến sĩ trong đơn vị, giữ gìn và giải quyết tốt các mối quan hệ, hết lòng chăm lo đời sống mọi mặt của cán bộ, chiến sĩ, tạo điều kiện về lực lượng, thời gian và vật chất để cấp dưới xây dựng môi trường văn hoá. Bản thân người chỉ huy phải gương mẫu trong lời nói, hành động, xứng đáng là người điều hành, giáo dục, thuyết phục quần chúng trong xây dựng môi trường

văn hoá. Tạo mọi điều kiện thuận lợi, cổ vũ, động viên người chỉ huy phát huy vai trò, chủ động, sáng tạo trong xây dựng môi trường văn hoá đơn vị. Chống những biểu hiện gia trưởng, độc đoán, coi thường tập thể hoặc quan niệm cho rằng xây dựng môi trường văn hoá là công việc của người chỉ huy.

Đối với chi đoàn

Có vai trò quan trọng trong xây dựng môi trường văn hoá ở đơn vị. Phát huy vai trò của chi đoàn là phát huy sức mạnh lực lượng trẻ, khỏe đông đảo tham gia xây dựng môi trường văn hoá. Do vậy, phải hướng dẫn ban chấp hành chi đoàn trong giáo dục, động viên tinh thần xung kích, ý thức trách nhiệm của các đoàn viên, thanh niên tự giác, sáng tạo trong quá trình xây dựng môi trường văn hoá ở đơn vị. Tạo điều kiện thuận lợi cho chi đoàn xung kích, sáng tạo trong tham gia xây dựng môi trường văn hoá, làm cho mọi đoàn viên, thanh niên gắn bó và có trách nhiệm trong xây dựng và duy trì các hoạt động của môi trường văn hoá. Chi đoàn phát hiện, giúp đỡ và xây dựng các điển hình đoàn viên, thanh niên trong quá trình xây dựng môi trường văn hoá của đơn vị, tổ chức học tập, rút kinh nghiệm những mặt làm được và chưa làm được để nhân rộng điển hình. Đồng thời phải làm tốt công tác kiểm tra, đôn đốc, theo dõi, hướng dẫn giúp đỡ các phân đoàn. Kịp thời sơ kết sau mỗi giai đoạn xây dựng môi trường văn hoá.

3.3. Khai thác, sử dụng có hiệu quả cơ sở vật chất xây dựng môi trường văn hoá

Đây là hoạt động rất cần thiết đồng thời là một nội dung để môi trường văn hoá ở đơn vị trở thành hiện thực, là yêu cầu khách quan trong xây dựng môi trường văn hoá ở đơn vị. Đơn vị cần căn cứ vào tình hình cụ thể để có kế hoạch bảo đảm cơ sở vật chất cho xây dựng môi trường văn hoá, phối hợp trên, dưới cùng chuẩn bị. Mặt khác, cùng với việc tiếp nhận, quản lý, giữ gìn, khai thác, sử dụng có hiệu quả mọi cơ sở vật chất do trên cấp, đơn vị phải tích cực huy động từ nhiều nguồn để tăng thêm khả năng bảo đảm cơ sở vật chất cho xây dựng môi trường văn hoá của đơn vị mình. Thường xuyên bồi dưỡng kiến thức, nghiệp vụ cho đội ngũ nông cốt được giao chuyên trách quản lý, sử dụng các trang thiết bị để có thể khai thác, phát huy tối đa tác dụng hoạt động của các cơ sở vật chất, trang thiết bị kỹ thuật có trong đơn vị. Định kỳ soát, kiểm kê cơ sở vật chất, trang thiết bị, phương tiện hoạt động hiện có, nắm chắc số lượng, chất lượng, chủng loại làm cơ sở cho việc quản lý, bảo quản và sử dụng, khai thác có chất lượng và hiệu quả. Kết hợp chặt chẽ cả trong và ngoài đơn vị cùng chăm lo cho nhiệm vụ xây dựng môi

trường văn hóa. Tranh thủ sự quan tâm, giúp đỡ của cấp trên, phát huy mạnh mẽ tinh thần chủ động sáng tạo của cán bộ chiến sĩ trong bảo đảm cơ sở vật chất cho xây dựng môi trường văn hóa.

4. Kết luận

Môi trường văn hoá có vai trò đặc biệt quan trọng đối với quá trình hình thành, phát triển nhân cách của quân nhân, cũng như tham gia vào quản lý các mối quan hệ xã hội đó. Do vậy, việc thực hiện có hiệu quả những nội dung, biện pháp nêu trên là góp phần phát huy vai trò của môi trường văn hoá trong quản lý các mối quan hệ của quân nhân ở đơn vị cơ sở hiện nay. Mỗi giải pháp có vị trí, vai trò riêng nhưng đều nằm trong tính chỉnh thể

thống nhất, có mối quan hệ biện chứng tác động qua lại với nhau, thực hiện giải pháp này là cơ sở, tiền đề thực hiện các giải pháp tiếp theo; trong quá trình tổ chức thực hiện cần căn cứ vào điều kiện cụ thể, đưa ra những hình thức, biện pháp phát huy phù hợp, hiệu quả. □

Tài liệu tham khảo

- [1]. Tổng cục Chính trị, *Giáo trình Tâm lý học quân sự*, NXB Quân đội nhân dân, H. 2018.
- [2]. Tổng cục Chính trị, *Chuyên đề: “Tăng cường quản lý các mối quan hệ xã hội của quân nhân ở đơn vị cơ sở trong tình hình mới”*, Tài liệu học tập chính trị của sĩ quan, NXB Quân đội nhân dân, H. 2018.
- [3]. Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật, H. 2021, tập 1, 2.

Promoting the role of cultural environment in managing the soldiers' social relationships in the Vietnam People's Army

Tran Tien Dung

Political Officer School, Ministry of Defence - Email: vuminhthanhk3@gmail.com

Abstract: *The cultural environment plays an important role in managing the social relationships of each soldier. It is a system of institutions, regulations, policies and collective opinion in the unit to regulate the attitude and behavior of the soldiers. The article focuses on clarifying the role of the cultural environment, on that basis, assesses the reality of promoting the role of the cultural environment and proposes solutions to promote the role of the cultural environment in managing the soldiers' social relationships today.*

Keywords: *Cultural environment, social relationship, soldier.*